

Kázání v neděli 1. 11. 2020 (Zdeněk Šorm)

Čtení: Ř 4,1-5 + 16-25

Text: Genesis 15

Bratři a sestry,

prožíváme tísnivou situaci. Epidemie u nás nabývá rozměrů, jaké jsme nezažili. Číslo nakažených stále stoupají. Mimořádná opatření se den ode dne zpřísnují, a přesto se je nedaří zastavit. Ujišťování politiků, jak jsou jen dočasná, už nelze brát vážně. Nouzový stav se prodlužuje. Existenční nejistota stoupá. A dotýká se nás osobně. Každý už má ve svém bezprostředním okolí někoho nakaženého. Není divu, že rostou obavy a šíří se strach. V pondělí mě málem odmítl muž v autoservisu, protože má doma ročního kluka a stará se o třiadvadesátiletou babičku, a tak omezuje všechny kontakty.

Zdá se, že Hospodinovo slovo Abramovi: „Nic se neboj, já jsem tvůj štít...“, je jak ušité do téhle situace. Jenomže není. Zní do úplně jiné situace. „*Po těchto událostech se stalo slovo Hospodinovo k Abramovi...*“.

Vzpomenete si ještě po jakých? Poté, co Abram nenechal svého synovce Lota v bryndě, kterou si zavinil vlastní krátkozrakostí, když se na nic jiného než na příslib prosperity neohlížel. Poté, co se zdánlivě beznadějně šel bít za jeho osvobození a zvítězil. Poté, co nepodleh ani pokušení vítěze a odmítl nabídku handlířů s úspěchem, aby na tom vydělal.

Strach, obavy, pochybnosti a nejistota nejsou jen doménou tísnivé situace. Dostaví se i po vítězném boji. Úplně stejně jako v ohrožení, mohou se ozvat, i když se zadaří. Co to vítězství znamená, když jsou tu opět ti kšeftaři, kterým není nic svaté? K čemu je osobní věrnost, když lidi ani válka nezmění a nepoučí se? Není člověk blázen, když taky nevyužije situace? Vyhrál jsem, obstál jsem, ale co z toho mám? A komu to prospěje? Co se tím změní? Nejistota a pochybnosti nejsou jen dílem vnějších okolností. Mají hlubší kořeny. Doléhají na nás permanentně. A Bůh to ví.

Proto říká Abramovi, právě když uspěl: „Nic se neboj“. A potom to v bibli opakuje dalším a dalším, stále znovu, v nejrůznějších situacích: „Nebojte se, neboj se, nerozhlížejte se úzkostlivě.“ Ne proto, že by teď byly okolnosti tak skvělé, ne proto, že bys měl vyhráno jednou provždycky. Kdo chce odečítat jistotu od příznivých okolností, ten se vždycky znovu ocitne na

tenkém ledě. Nejsou o nic víc zárukou naděje, než situace ohrožení. Jsou stejně víceznačné.

I když teď samozřejmě žádostivě vyhlížíme každý náznak, že se situace mění k lepšímu, žádný z nich nás té základní životní nejistoty a obav definitivně zbavit nemůže. I kdyby byla naprosto ideální, vždycky jí budou provázet otazníky – klid může být potvrzením blahoslaveného pokoje i beznadějně netečnosti, a vždycky se může zvrtnout. „Bude líp“ je možná šikovný psychologický tah žonglérů s iluzemi, ale jistotu a naději, které vzbuzuje, neskýtá. Ty závisí na něčem jiném:

„Neboj se, protože já jsem s tebou. Já jsem tvůj Bůh. Já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna. Ať už tě čeká cokoli, já budu s tebou. Na tuhle věrnost, která se navzdory okolnostem nemění a trvá, se můžeš spolehnout. Ta zbavuje obav a vytrhuje z nejistoty. To je skutečná opora důvěry, aby tě, když je pocitíš – ať už na vrcholu nebo na dně, nezachvátily a nepřeválcovaly.“

Jo, jenomže kde tu důvěru vzít, když se její zaslíbení neplní? To bylo přece to základní, co Abram od Boha slyšel: „Učiním tě velikým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno...“ A on je přitom stále bezdětný, stále bez potomka! „Tak jaká přehojná odměna? Co mi chceš dát, panovníku Hospodine? Já tomu nerozumím. To se mám spokojit s nějakou náhražkou? To má být mým dědicem nějaký cizinec? To mám takhle kličkovat, abych si víru udržel? Vymýšlet nepravděpodobné možnosti, jak se zaslíbení přece jen plní, abych sám sebe přesvědčil?!“

Tohle, my faráři, asi často děláme. Pokoušíme se všelijak krkolomně dokázat, že se boží zaslíbení přece jen plní. Snažíme se nějakými náhradními můstky překlenout ten rozpor mezi nimi a skutečností. Zbavit je toho, jak absurdně a neuvěřitelně v dané situaci znějí, abychom měli, oč svoji víru opřít. Považujeme to za svoje poslání, abychom učinili víru přijatelnou, abychom dokázali její pravděpodobnost.

Ale Bůh nám nedává za pravdu. Trvá na té absurditě, kterou nic nepotvrzuje. Škrtá všechna náhradní řešení: „On nebude tvým dědicem. Tvým dědicem bude ten, který vyjde z tvého lůna.“ Trvá na tom, že věřit znamená spolehnout se na naději, navzdory tomu, že je naprosto nepravděpodobná, doufat právě v to, co podle všeho žádnou naději nemá.

Bůh pohoršlivost a napětí víry ničím nezmiří a Abramovi ani nám to neusnadní. Ani tím pohledem na hvězdné nebe. My faráři v něm sice zase často rádi hledáme ohromující úžas, který prý přemůže - nebo se v něm alespoň rozpustí - naše pochybnosti. Před nezměrností vesmíru člověku prostě dojde řeč, to ano. Jen nevím, jestli je ta němota nebo rezignace zrovna víra. V božím oslovení ten poukaz na bezpočet hvězd napětí mezi bezdětným Abramem a zaslíbením spíš vyhrocuje a podtrhuje, než aby ho zdůvodnil a zpřístupnil. Já ho proto jako argument pro víru vykládat nebudu.

Jak a proč Abram uvěřil, nevysvětlím. Myslím, že na to neexistuje návod ani šablona, že zrod víry je tajemství, které až zpětně můžeme poznávat jako veliký dar. Místo toho se přidržím apoštola Pavla, který zdůrazňuje, že Abram neuvěřil na základě argumentů, odhadů a pravděpodobnosti, ale právě jim navzdory; že přijal víru právě jako paradox, který se neopírá o důkazy, ale proti všemu spoléhá na nečekané. A abychom ji nezaměnili za kdejaké neuvěřitelné šarlatánství pouťových triků, všimněme si, že ji Pavel nepopisuje jako základ něčeho nadpřirozeného a tajemného, ale jako základ naděje tam, kde už naděje není.

A právě k takové víře se Bůh přiznal, takovou přičetl Abramovi za spravedlnost. V ní se, jak píše Pavel, stal opravdu otcem mnohých, otcem věřících. Jenom bych s Pavlem trochu polemizoval, když dál pokračuje, že v ní Abram nikdy neochabl a nepropadl pochybnostem. To je sice ideál, po kterém toužíme – aby si byl člověk už jednou provždy jistý a žádné otázky a pochybnosti ho už nesoužily – a někdy se do něj snažíme vžít. Ale bible ho nepotvrzuje. Takhle jednoduché to zkrátka není. I otec všech věřících pochybnosti a otázky měl. A právě když uvěřil. Ty k víře, alespoň té Abramovské, prostě patří. Ozvou se hned vzápětí. Zaslíbení nestačí: „Podle čeho poznám, že se opravdu naplní?“ My lidé se zkrátka potřebujeme nějak ujistit. Toužíme po něčem viditelném, po znamení. A Bůh nám v tom vychází vstříc.

To, co následuje, působí tajuplně a magicky, ale šlo o tehdy běžný rituál smlouvy. Když jí v té době chtěli lidé uzavřít, vzali jedno nebo více zvířat, rozřízli je vejpůl a půlky položili proti sobě. Potom oba smluvní partneři prošli uličkou uprostřed a složili přísahu: „Tak jako ty půlky zvířat, tak i my patříme k sobě. Je to krevní pouto, které nás spojuje. A pokud někdo

z nás poruší dané slovo, ať se mu vede jako těmto zvířatům, ať se jako mršina stane kořistí supů.“

Ano, máme k dispozici rituály, které nás ujišťují, že se boží zaslíbení naplní. Potřebujeme je. Časem se mění, ale jejich podstata zůstává. Přijměme ten příběh, abychom lépe porozuměli, co se v nich děje.

Podle božího slova je chystáme my. A je to někdy pěkná dřina. A také boj. Dravci – ať už vně nebo uvnitř nás – se slétají. Je na co. Protože ten, kdo tomu všemu dává smysl často a dlouho jakoby tu nebyl. A bez něho jsou to prostě jen mršiny, nic víc. Lze do nich klovat. A věřící zápasí, aby je uchoval pro tu chvíli, kdy dostanou zásadní význam, kterou ale sám nemá v ruce. Ani v rituálu nemáme Boha na provázku, nemůžeme ho přitáhnout, nemůžeme jeho přítomnost zajistit. Můžeme jen uchovávat tu formu s nadějí, že ji on sám naplní smyslem a bránit ji před těmi nálety marnosti a prázdnoty, ať už se ozývají zvenčí nebo v nás. Je to boj do umdlení a člověk se při něm ocitá ve veliké temnotě a padá na něj děs. Děs z absolutní prázdnoty, z naprosté bezmoci a marnosti, z toho, že je to všechno omyl a úplně beze smyslu.

Ale právě když člověk umdlel, když už je mimo hru, ozývá se boží hlas, který dá celému tomu boji smysl, který smlouvu potvrdí a právě v té temnotě, z které na Abrama padl děs, prochází uličkou symbolicky Bůh sám. Abram je mimo. Není ani jasné jestli spí nebo bdí. Bůh svá zaslíbení garantuje jednostranně. Nezávisí na věrnosti věřícího, ale na věrnosti boží. Věřící se na ni může spolehnout, i když je mimo hru, i když se sám ocitl v hlubokých temnotách. Není to něco za něco, je to dar.

A proč pak tedy vůbec zápasit a riskovat ty mdloby, mráčky, temnotu a děs, když na nás nakonec ta smlouva nezávisí? Možná nejsou ani tak důležité pro Boha, ale pro nás. Možná i to je dar. Dokud je neprožijeme, dokud nás nevyřadí ze hry, stěží poznáváme, že se nedržíme sami. A bez toho budeme svou nadějí stále odezírat jen ze svých šancí. Amen